

AINEKAART

Ainevaldkond: Eesti keel ja kirjandus

Õppeaine: Kirjandus

Klass: 9.

Õpetaja: Marge Guljavin

Ainetüüp: Kohustuslik aine põhikoolis

Õpetamise aeg: 2016/2017. õppeaasta

Õppekirjandus: Ratassepp, Rannaste, Sinijärv „Labürint“ ,õpik 9. klassile

Vajalikud õppevahendid: õpimapp, õpik, arvuti, diaprojektor, õpetaja koostatud õppematerjal

Õppesisu: Kõnekäänd, vanasõna, mõistatus, muinasjutt, muistend, regilaul, riimiline rahvalaul, poploor. Eepika, lüürika, draamatika. Eepos, romaan, jutustus, novell. Ballaad, valm, sonett, haiku, vabavärss. Tragöödia, komöödia. Teose mõistmist toetavad tegevused. Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausete ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Konspekti koostamine. Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ning sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ning valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. Teksti kui terviku mõistmine. Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelase suhe iseenda, teiste tegelaste ning ümbritseva maailmaga. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine ning suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmade vaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Mitme teose peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüptegelasi. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine.

Sündmuste põhjuse-tagajärje seoste leidmine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine. Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine. Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine. Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine, kirjandusliku metakeele tundmine. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine. Mõttekorduste leidmine regilaulust. Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest. Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse ning inversiooni tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ning allteksti mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine. Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Piltluule. Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu tunnused, kompositsioon ja rändmotiivid. Muistendi tunnused. Müüdi tunnused. Kõnekäänu, vanasõna ja mõistatuse olemus. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Puändi olemus. Tänapäeva folkloor ehk poploor. Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Muutuv ja muutumatu tegelane. Prototüüp. Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika ning dramaatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli tunnused. Seiklus-, ulme- ja detektiivromaani tunnused. Reisikirja olemus. Komöödia, tragöödia ning draama tunnused. Lavastus. Dramaatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Kirjandusteose dramatiseering. Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. Kirjandusteose ekraniseering. Arvustuse olemus. Teksti esitus ja omalooming 1) esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust; 2) koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande; 3) kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöökirjeldus) või jutustava (muinasjutt või muistend) teksti; 4) kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete põhjal ning jälgides, et tekst oleks arusaadav, stiil sobiv, vormistus ja õigekiri korrektsed. Õppesisu. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust. Esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääletugevuse valimine. Korrektne kehahoid. Hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja ning vaatajaga. Miimika ja žestide jälgimine. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine. Luuleteksti

esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoog või monoloog). Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine. Omalooming. Õpilased kirjutavad õpetaja valikul lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: 1) muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatusi, naljaloo kõnekäändude põhjal, seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tekstis toimunud sündmuste eelloo, loo muudetud 25 vaatepunktiga, puänteeritud loo, mitme teose peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovitusi jm; 2) ulme- või detektiivjutu, haiku, vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuletuse dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, muudetud žanis teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, minavormis loo, detailidega laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, ühest ja samast sündmusest traagilise ning koomilise loo, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, tegelase seletuskirja jm; 3) muinasjutu, muistendi ja regilaulu, kujundirikka luuletuse, tegelase iseloomustuse või eluloo, tegelaste juhtlaused, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöökirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi- või kirjandusteose arvustuse jm; 4) teemamapi või lühiuurimuse tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta.

Terviklikult käsitletavat teosed:

August Kitzbergi „Libahunt”, Lydia Koidula „Säärane mulk”, Vilde „Pisuhänd”, Marek Kahro „ Seal, kus näkid laulavad“ või „Puhkus koomas“, Sass Henno „Mina olin siin”, Anton Hansen Tammsaare „Kõrboja peremees, Jaan Kross „Wikmani poisid“, William Goldingi „Kärbeste jumal” Suzanne Collins „Näljamängud“ , üks uudisproosateos omal valikul, üks vabalt valitud luulekogu.

Õpitulemused:

Õpilane: 1) loeb kirjandusteksti lususalt ja mõtestades ning väärtustab lugemist; 2) oskab tutvustada loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrrelda teost mõne teise teosega; 3) suudab jutustada loetud teosest kokkuvõtvalt, järgides teksti sisu ja kompositsiooni. 4) oskab vastata teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele; 5) kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate; 6) kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle; 7) kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi; 8) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi

põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust; 9) leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte; 10) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse; 11) tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi; 12) oskab luuletusi lahti mõtestada; 13) eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike ning oskab nimetada nende tunnuseid; 14) oskab seletada õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust; 15) seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, valmi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust; 16) esitab peast luuletust, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust; 17) koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande; 18) kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöökirjeldus) või jutustava (muinasjutt või muistend) teksti; 19) kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete põhjal ning jälgides, et tekst oleks arusaadav, stiil sobiv, vormistus ja õigekiri korrektsed.

Hindamise kirjeldus:

Hinnatakse õpilase arutlusoskust(hindeliselt ja kujundavalt) ja teoste süžee tundmist(hindeliselt). Kontrolltööde toimumise aeg fikseeritakse e-koolis kontrolltööde tabelis. Hinnatakse teksti jutustamisoskust ning tekstipõhiseid kirjalikke loovtöid.

Kokkuvõtva hinde kujunemine: 9. klassi lõputunnistuse hinne kujuneb 9. klassi trimestrihinnete põhjal.

Muud nõuded ja märkused: Õpilane loeb tervikteostena käsitletavat teosed läbi. Nimetatud teoste autorid ja pealkirjad teatab õpetaja õpilasele septembris 1. kirjanduse tunnis. Teoste käsitlemine jaotub õppeaasta peale selle arvestusega, et igas kuus loeb õpilane vähemalt ühe teose.

Tunnis kasutatakse õpimappi, mis koosneb A-4 joonelistest lehtedest, millest on võimalik lehti väja võtta ja tagasi panna. Tavapäraseid vihikuid ei kasutata.